

- виявлені проблеми організації довгосрочного інвестиційного кредитування банками другого рівня України і пропонується шляхи їх рішення.

Ціль дослідження досягнута, так як на основі системного підходу нами була розроблена концепція удосконалення організації довгосрочного інвестиційного кредитування, включаюча організаційно-правову та економічну механізми, що дозволяє збільшити наявність довгосрочних ресурсів в банках другого рівня, підвищити капіталізацію банків, створити спеціальні банківські інститути інвестиційного кредитування, розробити та застосувати на практиці більш досконалі методи інвестиційного кредитування та оцінки.

Обобщая вышесказанное, мы считаем, что практическая значимость нашего исследования состоит в том, что разработанная нами концепция является универсальной и может быть применима в различных банках второго уровня, что позволит им повысить эффективность долгосрочного инвестиционного кредитования.

Источники и литература

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» із змінами від 14.09.2006//Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 4.
2. Бюлетень НБУ. Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України. – 2006. – №11. – С.113 – 117.
3. Зинова В.В. Долгосрочное кредитование как форма участия банка в инвестиционном процессе предприятий. Труды 7-ой междунар. конф. студ-в и мол-х уч-х «Управление развитием социально-экономических систем: глобализация, предпринимательство, устойчивый экономический рост». Часть 1./Ред.кол.Ступин А.Б. и др. – Донецк:ДонНУ,2006. – С. 89–92.
4. Пересада А.А.,Майорова Т.В.Інвестиційне кредитування:Навч.посіб. – К.:КНЕУ, 2002. – 271с.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність:Навч.посіб. – К.:”Центр навч. літ-ри, 2004. – 376 с.
6. Матвиенко И.В.Финансовое обеспечение технического перевооружения промышленности Украины. – К.:Наук.думка, 2004. – 256 с.
7. Івасів Б.С.Гроші та кредит:Підручник. – Тернопіль:Карт-бланш, 2005. – 528 с.
8. Колісник М.К., Маслак О.О., Романів Є.М. Фінансовий ринок:навч.посіб. – Л.:Вид-во Нац. Ун-ту «Львівська політехніка», 2004. –192 с.
9. Шелудько В.М.Фінансовий ринок:Навч.посіб. – К.:Знання-Прес, 2002. – 535с.
10. Кириллов В. Розвиток довгострокового фінансування інвестиційних проєктів в Україні //Управління сучасним містом. – 2004. – № 7 – 9. – С.206–210.
11. Волкова Н.И. Деньги, кредит, банки. Уч.пособие. – Д.: ДонГУ, «Китис», 2000. – 286с.

Зінько Н.Я.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО ТА НЕБАНКІВСЬКОГО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вступ. Попри задекларовану інноваційно-інвестиційну модель економічного розвитку України фактичні показники інноваційної активності вітчизняних підприємств залишаються наднизькими. Статистичні дані свідчать, що основним джерелом інвестиційних ресурсів для інноваційних проєктів вітчизняних підприємств є власні фінансові ресурси. Очевидно, що базуючись лише на власних ресурсах, не залучаючи сучасних фінансових інструментів, деякі з яких, розроблені саме з метою найбільш ефективного фінансування інноваційних проєктів, вітчизняні підприємства не зможуть забезпечити перехід національної економічної системи на якісно новий рівень, а отже – й забезпечити її конкурентоспроможність у глобалізованому світі.

Аналіз останніх досліджень. У зв'язку з цим питання фінансування інноваційної діяльності за рахунок залучених фінансових ресурсів значно актуалізується. Це знаходить відображення у тематиці досліджень вітчизняних науковців. Провідними вітчизняними дослідниками у вирішенні згаданої проблеми є: Я.Базилук, Є. Бойко, О. Василик, В. Васюренко, А. Гальчинський, В. Геєць, М. Долішній, Я.Жаліло, О. Кириленко, О. Ковалюк, М. Крупка, А.Кузнецова, О. Кузьмін, О. Лапко, І. Луніна, Л. Омелянович, С. Онишко, В. Опарін, А. Пересада, А. Поддєрьогін, Л. Федулова, Д. Черваньов, А. Чухно, Н. Чухрай, Л. Шабліста, С. Юрій.

Попри високу актуальність проблеми значна кількість питань залишаються недослідженими, як-то: проблеми банківського кредитування інноваційних проєктів, роль та місце небанківських посередників у фінансуванні інноваційної діяльності, можливості та перспективи застосування напрацьовань світового досвіду для активізації фінансування інноваційної діяльності. Викладене вище й обумовило вибір теми статті.

Основний текст. Проведене дослідження дало можливість виявити систему причинно-наслідкових зв'язків у системі проблем банківського та парабанківського фінансування інноваційної діяльності (див. рис.1). Як можна відмітити на рисунку 1, ключовими факторами, що обумовили невисоку активність банків та небанківських фінансових посередників у сфері фінансування інноваційної діяльності є наступні:

1. Специфіка інноваційних проєктів: довго строковість та високий рівень ризику. Особливість інноваційної діяльності як одного з різновидів підприємницької діяльності полягає в тому, що вона є діяльністю підвищеного ризику порівняно зі звичайним підприємництвом. Такий ризик обумовлений новизною, творчим характером науково-технічної роботи, можливістю отримання як позитивного, так і негативного результату. Саме завдяки цьому інноваційна діяльність у розвинутих країнах має більш точну назву венчурний (ризиковий) бізнес [1].

На сьогоднішній день, об'єктивно існує ряд умов, які підвищують рівень ризику інноваційної діяльності:

- нестабільність законодавства в області підприємницького права;
- жорстка недиференційована податкова система;
- відсутність попиту на продукцію НДЕКР;
- низька ринкова грамотність населення;
- відсутність необхідної інфраструктури;
- інертність держави у відношенні підтримки нових фірм;
- низький престиж інженерної та наукової діяльності.

2. Низька інвестиційна активність населення. Ця проблема уже достатньо широко була висвітлена у попередньому розділі.

3. Нерозвинутість фондового ринку.

4. Неприятливий інвестиційний клімат.

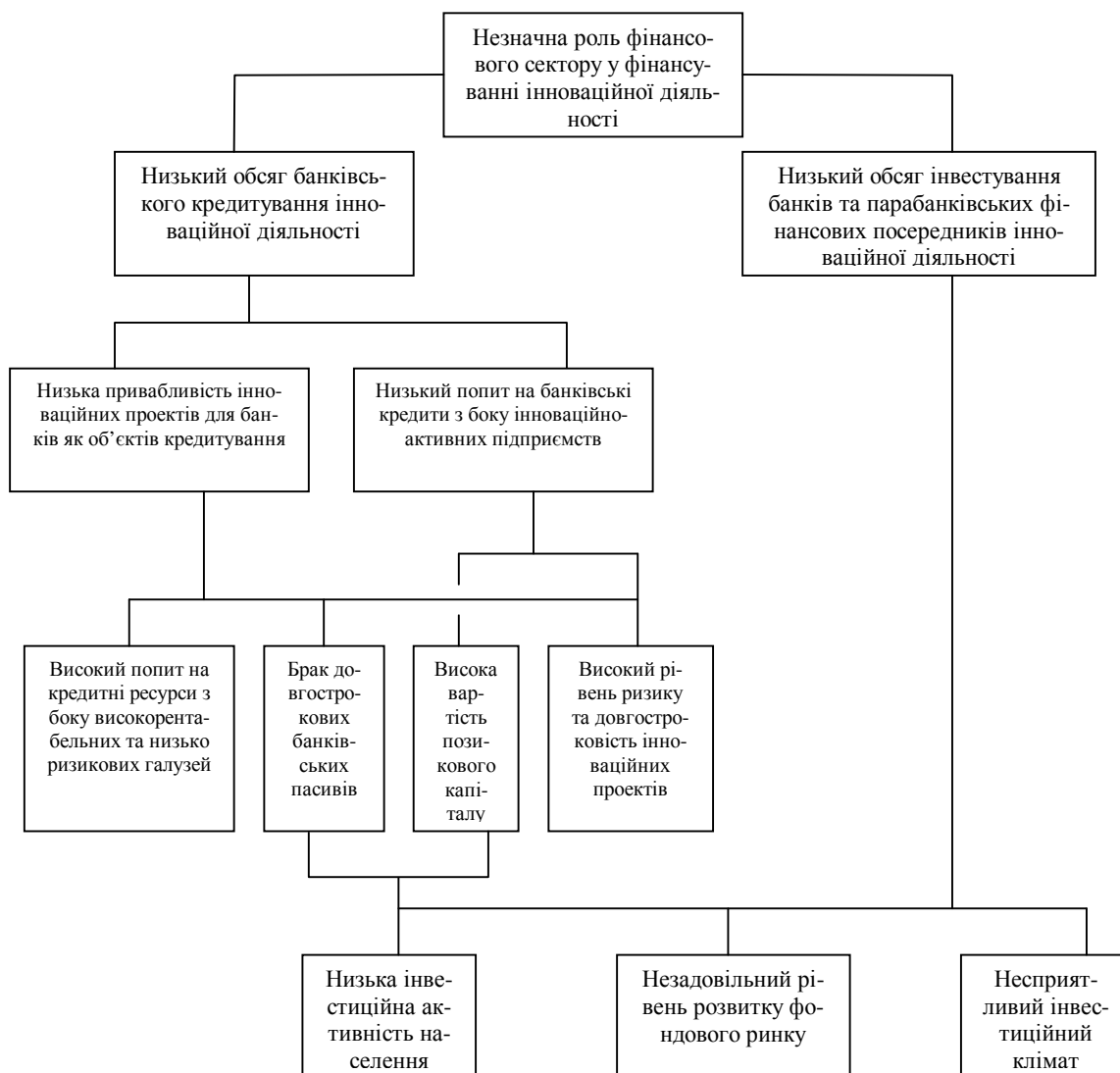

Рис.1. Причинно-наслідкові зв'язки у системі проблем банківського та небанківського фінансування інноваційної діяльності

Джерело: опрацювання власне

Саме викладені чотири фактори й обумовили наявний стан банківського та парабанківського фінансування інноваційної діяльності. Інші ж параметри, які вітчизняні науковці часто зараховують до причин (наприклад, низький рівень кредитного менеджменту банків, відсутність державної підтримки фінансування інноваційної діяльності), по суті, є лише умовами, за яких вказані фактори негативно вплину-

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО ТА НЕБАНКІВСЬКОГО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ли на стан банківського та парабанківського фінансування інноваційної діяльності.

У зв'язку з цим нами було розроблено систему заходів, спрямовану підвищення ефективності банківського та парабанківського фінансування інноваційної діяльності, яка спрямована на усунення негативного впливу вказаних факторів при одночасному формування більш сприятливих умов. Оскільки, виявлені фактори впливу на стан банківського та парабанківського фінансування інноваційної діяльності діють на різних рівнях (макро, мезо та мікро), розроблені заходи також мають реалізовуватися на різних рівнях економічної системи. Розроблені заходи систематизовано у табл. 1.

Ці заходи також можна умовно розділити на три групи:

- 1) спрямовані на формування пропозиції фінансових ресурсів на ринку для фінансування інноваційних проектів;
- 2) спрямовані на формування попиту на фінансові ресурси з боку інноваційно-активних підприємств;
- 3) спрямовані на підвищення ефективності фінансування інноваційної діяльності банками та парабанківськими посередниками (як з боку кредитора, так і з боку позичальника).

Розглянемо систему розроблених заходів (табл.1) поелементно.

1. Активізація інвестиційної діяльності населення. Питання необхідності залучення заощаджень населення у якості внутрішніх інвестиційних ресурсів уже неодноразово досліджувалася вітчизняними економістами.

Таблиця 1. Система заходів, спрямована на активізацію та підвищення ефективності банківського та парабанківського фінансування інноваційної діяльності

		Макрорівень	Мезорівень	Мікрорівень
1	Активізація інвестиційної діяльності населення	Програма освітньої інформатизації населення		
2	Зниження ризиків інноваційних проектів (особливо, кредитних ризиків)	Створення Бюро кредитних історій		Підвищення кваліфікації персоналу кредитних відділів
		Система заходів державної підтримки інноваційної діяльності	X	
3	Розвиток та активізація інших видів фінансування інноваційної діяльності фінансовими посередниками	Система заходів державної підтримки банківського та парабанківського фінансування інноваційної діяльності	Розвиток проектного та консорціумного фінансування	
		Покращення інвестиційного клімату в державі		
		Розвиток фондового ринку		X

Джерело: опрацювання власне

- Найбільш доцільним вбачається відповідна державна стимулююча політика у трьох напрямках:
- сприяння формуванню довіри населення до вітчизняної банківської системи. Варто відмітити, що вітчизняні банківські установи свого часу прикладали надзусилля для залучення депозитів від населення, однак з часом основну роль у цьому було віддано завищеним ставкам по вкладенням, які набагато перевищували відповідні показники у країнах Європи та США. Така практика обумовила один із визначальних факторів невисокої конкурентоспроможності вітчизняних банків у порівнянні європейськими конкурентами: зависока вартість фінансових ресурсів. Таким чином питання залучення депозитів не за рахунок підняття відсоткових ставок, а за рахунок забезпечення довіри населення до банківської системи в умовах вступу України до СОТ знову актуалізується;
 - інформатизація населення стосовно принципів функціонування фінансових ринків для формування у населення довіри до суб'єктів цих ринків;
 - державна підтримка розвитку усіх інституцій фінансового ринку та особливо фінансових посередників.

Тому виключно необхідним на рівні загальнодержавної та регіональної влади є розробка програми з інформаційного стимулювання населення до виведення власних заощаджень на фінансовий ринок. Тут цілком обґрунтованим є залучення (за рахунок місцевого бюджету) на тендерній основі фахівців з „паблік рілейшнз” для розробки та реалізації програми.

В результаті успішної реалізації такої освітньої програми мають помітно зрости ресурси фінансових посередників, для максимального ефективного використання яких необхідно вчасно забезпечити необхідний рівень розвитку фондового ринку.

Окрім цього необхідним є формування сприятливого інвестиційного клімату в країні. Тут вирішальним є відповідна державна політика.

Варто відмітити, що більшість іноземних експертів саме стабільність виділяють вирішальним фактором інвестиційної привабливості країни [2].

Реалізація розроблених заходів у сукупності по трьох напрямках: стимулювання інвестиційної активності населення, розвиток фондового ринку та покращення інвестиційного клімату має забезпечити спрямування заощаджень населення на ринок капіталу. Тим самим ми вирішуємо першу складову проблеми: відсутність повноцінної пропозиції фінансових ресурсів на ринку для фінансування інноваційних проектів.

Наступним є комплекс заходів, спрямованих на забезпечення попиту на фінансові ресурси з боку інноваційно-активних підприємств.

Потребують зміни механізми, залучення коштів в інноваційні проекти. Перспективною є така структура залучення коштів венчурних інвесторів, коли розроблені інноваційні проекти пропонуються не з боку інвесторів державним та комунальним органам для відповідного погодження та/або фінансування, а навпаки розроблені та втілені як готові до впровадження інноваційного продукту проекти репрезентуються державними, комунальними органами (у супроводі із страхуванням відповідних ризиків) інвесторам для впровадження та приватного фінансування. Тому слід переорієнтувати джерела державного фінансування інноваційної діяльності з фінансування готових інвестиційних проектів на фінансування наукових розробок проектів та їх доведення до стадії безпосереднього впровадження, що має супроводжуватися повним комплексом правостановлюючої та дозвільної документації тощо.

Держава має створити реальні переваги для інноваційного інвестування у порівнянні з іншою економічною діяльністю. В іншому випадку ризиковий та довгоочікуваний характер інноваційного процесу зведе нанівець будь-які плани щодо інноваційного розвитку економіки України.

Забезпечення інноваційної складової інвестиції є принципово важливим з огляду на потребу прискореного оволодіння сучасними чинниками конкурентоспроможності, які мають переважно інноваційну спрямованість. При цьому слід зауважити, що саме лише пряме стимулювання “високопродуктивного” сектора в „ручному режимі” (наприклад, шляхом створення технопарків, «міст високих технологій» тощо) не сприятиме зміцненню економіки, а зумовить створення відокремлених “технологічних анклавів”, спроможних розвиватися здебільшого за рахунок штучного перерозподілу ресурсів всередині національної економіки. Отже, ці заходи мають бути доповнені організаційною модернізацією науково-технологічної сфери та формуванням відповідного середовища мотивації суб’єктів господарювання до інновацій.

Держава має взяти на себе фінансування масштабних прогнозно-аналітичних досліджень з метою визначення пріоритетних напрямів науково-технологічної та інноваційної діяльності. Це потрібно не тільки для конкретизації та надання належної цілеспрямованості політиці уряду, а й для орієнтації бізнесу – як безпосередня допомога держави виробничим підприємствам у пошуку своєї ніші у світовому розподілі праці, напрямів можливого прориву вітчизняної високотехнологічної продукції на світовий ринок. Для такого роду досліджень необхідно задіяти не тільки всю потужність вітчизняного науково-технічного потенціалу, але і можливості представництв України за кордоном.

Прямою підтримкою високотехнологічних галузей виробництва має стати інфраструктура інноваційної діяльності, яка також у більшості країн створюється, перш за все, за рахунок держави і за її організуючої ролі. До неї входить, в першу чергу, сучасна система науково-технічної інформації, яка в наш час повинна не тільки забезпечити широкий доступ у всіх регіонах країни до знань про нові досягнення науки та технології, до патентної інформації, але і надати можливість користувачам задіяти сучасні інформаційні технології в інтересах розвитку і оптимізації діяльності своїх підприємств. На порядку денному також створення національного реєстру електронних інформаційних ресурсів. Великого поширення в світі набула практика створення державою системи демонстраційно-консультативних та навчальних інноваційних центрів у регіонах, які влаштовують демонстрацію можливостей нових технологій, консультації та навчання працівників, які збираються їх застосовувати, організують контакти споживачів із розробниками.

Гостро відчувається потреба в створенні таких елементів інноваційної інфраструктури як центри прокату сучасних приладів і обладнання та лізингу устаткування – їх можна було б організувати значною мірою і за рахунок приватних коштів, але в наших умовах для цього все одно необхідна організуюча роль держави.

Прямої державної підтримки потребує створення в регіонах мережових інноваційних структур, які сприяли б розвитку співробітництва технологічно пов’язаних між собою підприємств, наукових установ, фінансових інституцій, адміністративних органів.

Певної уваги потребує і розгортання інфраструктури захисту прав інтелектуальної власності, до якої повинні увійти не тільки органи, що видають відповідні захисні документи, а й патентні бібліотеки та загальнодоступні бази даних, які дали б можливість вітчизняним авторам здійснювати на рівні патентний пошук, патентні суди і т.п. Принципової ваги для прориву українських товарів і технологій на світовий ринок набуває сьогодні патентування винаходів і товарних зразків вітчизняних розробників у розвинених країнах світу.

Для стимулювання зарубіжного патентування і збереження прав на інтелектуальну власність за українськими винахідниками і виробниками доцільно було б надавати авторам необхідні для цього кошти з державних фондів, обумовлюючи це певними зобов’язаннями, як це робиться в ряді країн.

Висновки

Отже, викладені заходи мають сприяти активізації фінансування інноваційної діяльності банками та іншими фінансовими посередниками за рахунок підвищення попиту та пропозиції на ринку капіталу для фінансування інноваційних проектів, підтримавши це покращенням умов для реалізації інноваційних проектів. Оскільки, виявлені фактори впливу на стан банківського та парабанківського фінансування інноваційної діяльності діють на різних рівнях (макро, мезо та мікро), розроблені заходи також мають реалізовуватися на різних рівнях економічної системи. Ці заходи також можна умовно розділити на три групи: спрямовані на формування пропозиції фінансових ресурсів на ринку для фінансування інноваційних проектів; спрямовані на формування попиту на фінансові ресурси з боку інноваційно-активних підприємств; спрямовані на підвищення ефективності фінансування інноваційної діяльності банками та парабанківськими посередниками (як з боку кредитора, так і з боку позичальника).

Источники и литература

1. Будянский В. Инновационная деятельность и проблемы совершенствования ее правового регулирования // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – № 2. – С. 7–9
2. Jorge E. Intriago. Ukraine - Investment Potential // Business Times Journal. – 2005. – №6 (21). – P.24.

Ісаєва А.А.**НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ**

Вже тривалий час продовжується бурхливий розвиток ринку цінних паперів. Зі змінами в економіці змінюється і законодавча база. Бухгалтери, які здійснюють облік цінних паперів та деривативів та аудиторів, які перевіряють достовірність, правильність відображення в обліку операцій з цінними паперами керуються як нормативно-законодавчою базою регулювання обліку і аудиту цінних паперів, так і нормативно-законодавчою базою регулювання ринку цінних паперів.

Законодавче регулювання ринку цінних паперів розглядали О.Д. Данілов, Г.М. Івашина, І.В. Кривов'язюк, В.І. Павлов, І.І. Пилипенко, О.Г. Чумаченко. Зокрема І.В. Кривов'язюк, В.І. Павлов, І.І. Пилипенко наголошували на загальних засадах регулювання відносин ринку цінних паперів в Україні. Була розглянута робота Комісії з цінних паперів та фондового ринку, пов'язана з удосконаленням засад державного регулювання ринку цінних паперів та захисту прав інвесторів; посиленням конкурентоспроможності фондового ринку України; розвитком Національної депозитарної системи та корпоративного управління. [10, с.335] О.Д. Данілов, Г.М. Івашина та О.Г. Чумаченко законодавчу базу, яка регулює обіг цінних паперів умовно поділили на закони, постанови, нормативні документи з питань розвитку професійної діяльності на ринку цінних паперів; закони, нормативні документи, що здійснюють опосередковане законодавче регулювання відносин на ринку цінних паперів та діяльності його учасників; закони, укази, постанови та інші законодавчо-нормативні документи, які забезпечують здійснення фінансової та інвестиційної політики в Україні; державні програми, специфічні акти-концепції, які визначають методи та напрями регулювання ринку цінних паперів; договори, конвенції, угоди, укладені з міжнародними організаціями та міжнародними фінансовими структурами у сфері розвитку, функціонування та регулювання ринку цінних паперів; кодекси, положення яких регулюють встановлення правовідносин власності на ринку цінних паперів [9, с.245].

Досі лишаються не визначено перелік нормативно-законодавчих документів, які повинні використовувати бухгалтери та аудиторів при роботі з цінними паперами. Через велику кількість законів, указів, постанов та інших нормативних актів бухгалтерам та аудиторам важко орієнтуватись в усіх вимогах законодавства, тому метою цієї статті є розкриття основної нормативно-законодавчої бази регулювання операцій з цінними паперами, яка повинна використовуватись під час обліку та аудиту фінансових інструментів.

При емісії та обігу цінних паперів слід дотримуватись Законів України „Про цінні папери та фондову біржу” від 18.06.1991р. та „Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006р. № 3480–IV. У першому законі наводиться визначення поняття „цінні папери” та „фондова біржа”; надано перелік видів цінних паперів та їх характеристика; перелік вимог, які повинні дотримуватись емітенти при реєстрації випущених цінних паперів та при наданні інформації про їх випуск. Увагу слід звернути на глави присвячені захисту майнових прав інвесторів та державному контролю за випуском і обігом цінних паперів. Другий закон містить класифікацію та характеристики цінних паперів, порядок передачі прав та виконання зобов'язань за цінним папером, процедури емісії при відкритому та закритому розміщенні цінних паперів, вимоги щодо розкриття інформації емітентами та професійними учасниками фондового ринку.

Порядок регулювання державними органами операцій з цінними паперами на ринку зазначається в Законі України „Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”. Цей Закон визначає мету та форми державного регулювання ринку цінних паперів, види професійної діяльності які можуть здійснюватись на цьому ринку, надається інформація про органи, що здійснюють державне регулювання ринку. Докладно Закон розкриває правові засади функціонування Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Основними контролюючими органами на ринку цінних паперів є Координаційна рада з питань функціонування ринку цінних паперів в Україні та Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, діяльність яких регулюється Указами Президента України „Про Координаційну раду з питань функціонування ринку цінних паперів в Україні” та „Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку” відповідно.

Правові засади регулювання операцій з цінними паперами зазначено у книзі першій Цивільного кодексу України в главі 14 „Цінні папери” та у Кримінальному кодексі України в статтях 223 та 224.

Оскільки цінні папери можуть здійснювати обіг в електронному вигляді, законодавством України передбачено його регулювання за допомогою Закону України „Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні”. У цьому Законі визначається структура та учасники Національної депозитарної системи, правові основи обігу цінних паперів у Національній депозитарній системі, основи регулювання діяльності Національної депозитарної системи та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні.

Підприємство може здійснювати операції з деривативами, які обертаються на фондовому ринку.